

Kohti vaikuttavaa järjestötietoa

Kumppanuusavustus 2025
Toimintakertomus 2025

Sanna Pitkäranta ja Arja Kilpeläinen

Lapin sosiaali- ja
terveysturvayhdistys ry

Sisällys

1. Johdanto	1
3. Järjestötiedontuotannon nykytila Lapissa – mistä on lähdetty liikkeelle?.....	4
4. Työpajatyöskentelyn etenemisprosessi	4
4.1 Yleiskuvaus	4
4.2 Ensimmäinen työpaja – järjestötiedon muodot ja mahdollisuudet.....	5
4.2 Toinen työpaja – rakenteet, vastuut ja malli kohti koordinoitua tiedontuotantoa	7
5. Syksyn työskentelyn saavutukset	8
6. Keskeiset sisällölliset tulokset	9
7. Suositukset jatkotyöskentelyyn	9

Taulukkuuettelo:

Taulukko 1: Järjestöjen rooli ja tiedontuotanto valituilla hyvinvointialueilla.....	3
Taulukko 2: Moninainen järjestötieto.....	6
Taulukko 3: Tiedontuotannon nykytilan haasteet	8

1. Johdanto

Syksyllä käynnistettiin tarkennetun toimintasuunnitelman pohjalta yhteistyö Lapin hyvinvointialueen kanssa. Tavoitteena oli tunnistaa, millaista tietoa järjestöt jo tuottavat, miten tieto kulkee, ja millaisin rakentein sitä voitaisiin hyödyntää systemaattisesti hyvinvointialueen työssä.

Työ pohjautui Marjo Romakkaniemen *Moninainen järjestötieto* -selvitykseen sekä järjestöverkoston aiempaan työhön. Syksyn 2025 prosessi toi kokonaisuuteen uuden näkökulman: vertailun muiden hyvinvointialueiden ratkaisuihin. Tämä vertailu osoitti, että Lapissa syntyvä järjestötieto on laajaa ja monipuolista, mutta sen hyödyntämistä voidaan vahvistaa selkeällä rakenteella, koordinaatiolla ja palautekäytännöllä.

Syksyn aikana järjestettiin kaksi työpajaa, joissa kartoitettiin tiedon nykytilaa, tunnistettiin rakenteellisia esteitä ja hahmoteltiin mallia yhteiselle tiedontuotannolle. Työtä on tuettu säännöllisillä palavereilla ja yhteisellä tilannekuvalla, jonka pohjalta hyvinvointialueelle voidaan nyt esittää konkreettisia kehittämissuhteita.

2. Vertailu muihin hyvinvointialueisiin – keskeiset havainnot

Vertailu muihin hyvinvointialueisiin osoitti, että Lapissa on vahva perustaso järjestötiedon syntymiselle: monimuotoiset tietomuodot, aktiiviset verkostot ja useat järjestökeskukset luovat laajan tietopohjan. Samalla benchmarkkaus toi näkyväksi eroja rakenteissa. Useilla hyvinvointialueilla, kuten Pohjois-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Helsingissä, järjestöjen tuottama tieto on systemaattisemmin kytketty palvelujen kehittämiseen, vuosikelloihin ja koordinoituihin rakenteisiin. Lapin lähtötilanteen vahvuus on rikas ja elävä tietopohja; kehittämistarve liittyy ennen kaikkea siihen, että tieto kulkisi koordinoitusti, olisi ajoissa päätöksenteon käytettävissä ja että järjestöt saisivat näkyvästi palautetta tiedon hyödyntämisestä.

Benchmarkkaus toi esiin myös sen, että Lapissa puuttuu vielä selkeä kokoava rakenne, joka omistaisi tiedontuotannon prosessin. Tämän vuoksi arvokas tieto jää hajanaiseksi, ja sen hyödyntäminen riippuu yksittäisistä henkilöistä ja verkostoista. Muiden hyvinvointialueiden esimerkit osoittavat, että kevyellä mutta selvästi määritellyllä koordinaatiolla voidaan parantaa tiedon liikkuvuutta ja varmistaa, että kokemustieto ja tilastotieto tukevat aidosti hyvinvointialueen suunnittelua.

Seuraavassa on koottu keskeiset kehittämismenot, joita Lapin hyvinvointialue voisi benchmarkata muilta alueilta.

1. **Kokemustiedon systemaattinen hyödyntäminen** (Pohde & Helsinki)
Lapin tiedontuotantoa voisi vahvistaa ottamalla käyttöön koulutetut kokemustoimijat, jatkuvan palautejärjestelmän sekä vuosittaisen kokemustiedon koonnin, joka linkittyy suoraan palvelujen kehittämiseen.
2. **Selkeämpi järjestöyhteistyön koordinaatio** (Pohde & Varha)
Useiden järjestökeskusten rinnalle olisi hyödyllistä perustaa yksi kokoava yhteistyöryhmä ja selkeät, teemoittain toimivat verkostot yhteisine tavoitteineen.
3. **Vuosittainen vaikutuskoonti** (Pohde)
Lapissa kannattaisi julkaista vuosiraportti, joka kuvaa järjestöavustusten vaikutukset, osallistujamäärät ja toiminnan hyvinvointivaikutukset sekä kokoaa yhteisen tilannekuvan.
4. **Järjestöt osaksi palveluketjuja** (Keski-Suomi)
Lapissa voisi määritellä selkeästi, missä vaiheissa asiakkaat ohjataan järjestöjen toimintaan, sekä laatia yhtenäiset ohjauskäytännöt ja palvelupolut.
5. **Teemapohjaiset asiantuntijaverkostot** (Satakunta)
Mielenterveyden, ikääntymisen, päihdetyön ja muiden teemojen ympärille voisi rakentaa pysyvät verkostot, joissa järjestöt osallistuvat suunnitteluun ja tiedonvaihtoon.
6. **Tilaresurssien ja kumppanuuksien mallit** (Varha)
Maksuttomien tilojen tarjoaminen järjestöille silloin, kun toiminta tukee hyvinvointialuetta, olisi sovellettavissa erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Järjestötiedon tuotanto on laaja-alainen kokonaisuus, joka pitää sisällään mm. tiedon keräämisen, analysoinnin, jakamisen ja hyödyntämisen eri toimintatasoilla. Järjestötiedolla on oma paikkansa strategisella tasolla ja se konkretisoituu toimintatasoilla tehtävässä yhteistyössä. Tiedontuotannon monista eri tavoista voi valita omalle alueelle sopivimmat toimintatavat ja hyvinvointialueiden rajat ylittävällä tiedon jakamisella voidaan vahvistaa ja kehittää oman alueen järjestötiedon tuottamista ja hyödyntämistä toisten malleja soveltamalla.

Alla olevassa taulukossa on vertailtu valittujen hyvinvointialueiden järjestötiedon tuotannon kokonaisuutta ja nostettu esiin vaihtoehtoisia toimintamalleja parantamaan nykyistä käytäntöä.

Taulukko 1: Järjestöjen rooli ja tiedontuotanto valituilla hyvinvointialueilla

Hyvinvointialue	Strateginen rooli	Osallistumisen ja yhteistyön rakenteet	Tiedontuotanto ja kokemustieto	Rahoitus ja kumppanuudet	Erityispiirteet / Benchmark-nostot
Lappi	Järjestöt mukana hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa sekä strategioissa.	Työpajat, vuosittainen kunta–HVA–järjestöneuvottelut, laaja järjestökeskusverkosto.	Tiedontuotannon verkosto (2015–), tieto kytketään hyvinvointikertomuksiin.	Toiminta- ja kumppanuusavustuksia.	Vahva alueellinen järjestökeskusrakenne; kehittämisvaraa vuosikoosteissa ja kokemustiedon systematiikassa.
Pohjois-Pohjanmaa (Pohde)	Järjestöt kirjattu osaksi kaikkia keskeisiä suunnitelmia 2023–2030.	Avoimet toimialueverkostot, JYRY-järjestöyhteistyöryhmä, puolivuositaiset tapaamiset.	Kokemustoimijoiden malli, osallistava palautejärjestelmä, tieto integroidaan palvelukehitykseen.	Järjestöavustukset → laaja väestövaikutus.	Kokemustiedon hyödyntämisen malli; vuosikoosteen vahva vaikuttavuusraportointi.
Satakunta	Järjestöt osa hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelua.	Teemaverkostot (kulttuuri, päihde, ravitsemus), neuvottelukunta.	Osallistavaa tiedontuotantoa teema- ja asiantuntijaverkostoissa.	Ei erillistä kuvausta avustusrakenteesta	Vahvat teemapohjaiset verkostot ja asiantuntijayhteistyö.
Keski-Suomi	Järjestöt strategisina kumppaneina; osa kumppanuusverkostoa.	Järjestö- ja osallisuusfoorumit, kumppanuuspöydät, laajat kuntaneuvottelut.	Asiakaskokemustieto ja järjestöjen asiantuntemus sisällytetään palveluketjuihin.	Kumppanuuksia, tilojen ja toiminnan yhteensovittamista.	Hyvin organisoitu dialogirakenne + selkeät kytkennät palveluketjuihin.
Varsinais-Suomi (Varha)	Järjestöt tunnistettu keskeisiksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäjiksi.	Sote-järjestöjen neuvottelukunta koordinoi yhteistyötä.	Ei erillistä tiedontuotantorakennetta kuvattu.	Avustukset, strategiset kumppanuussopimukset, maksuttomat tilat.	Selkeät resurssimallit (tilat, sopimukset); vahva kumppanuuskäytäntö.
HUS / Helsinki	Järjestöjen rooli osa kaupungin strategista yhteistyötä.	Järjestöneuvottelukunta, verkostomainen työskentely eri toimialoilla.	Kokemustieto keskiössä: kerätään järjestökeskuksissa, hyödynnetään sote-palveluissa ja jopa kaupunkisuunnittelussa.	Ei yhteistä avustusmallia kuvattuna.	Kokemustiedon erittäin laaja hyödyntäminen; monitoimijaiset järjestökeskukset.

3. Järjestötiedontuotannon nykytila Lapissa – mistä on lähdetty liikkeelle?

Ensimmäiseksi oli olennaista kartoittaa nykytilannetta eli sitä, missä vaiheessa Lapin hyvinvointialueella järjestötiedontuotanto on tällä hetkellä ja siten luoda pohja tämän selvityksen konkreettiseen toimintaan. Menetelmäksi valikoitui työpajatyöskentely.

Työpajatyöskentely osoitti nopeasti, että järjestöt tuottavat jo nyt hyvin monipuolista tietoa. Kokemustietoa syntyy kyselyissä, palautekanavissa, työpajoissa ja arjen kohtaamisissa. Asiantuntijatietoa kertyy järjestöjen ammattilaisille, vapaaehtoisille ja teemaverkostoille, jotka tuntevat kohderyhmänsä arjen ja ilmiöt usein viranomaistietoa paremmin.

Tilasto- ja toimintatietoa kerätään raportointijärjestelmiin – esimerkiksi STEA-raportteihin, liittojen ja kuntien selvityksiin, Lähellä.fi-palveluun ja erilaisiin barometreihin. Lisäksi hankkeissa, opinnäytetöissä ja tutkimuksissa tuotetaan rajattua mutta arvokasta tietoa. Ennakoivaa tietoa ja heikkoja signaaleja kertyy ennen kaikkea arjen havainnoista, vapaaehtoisten kokemuksista ja verkostojen keskusteluista.

4. Työpajatyöskentelyn etenemisprosessi

4.1 Yleiskuvaus

Työpajatyöskentely koostui kahdesta, toisiaan täydentävästä verkkovälitteisestä tapaamisesta. Työskentelyyn osallistui yhteensä 30 henkilöä 9 järjestöstä. Työpajatyöskentely tehtiin yhteistyössä Lapin maakunnallisen järjestöneuvottelukunnan järjestötiedontuotantoverkoston kanssa.

Järjestötiedontuotantoverkoston tavoitteena on tuottaa järjestötietoa hyvinvointisuunnitelmaan. Toimenpiteiden etenemistä seurataan puolivuositain yhteistyössä Laphan kanssa. Tiedontuotannon työryhmässä valmistellut toimenpiteet ja koottu tieto tuodaan järjestöneuvottelukunnan käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi.

Keskeistä on, että koko järjestökenttä saadaan mukaan järjestötiedon tuottamiseen. Työpajatyöskentely ja tiedontuotannon työryhmän työ muodostavat yhdessä jatkumon, joka pohjautuu järjestöstrategiaan ja sen toimeenpanosuunnitelmaan, joita järjestöneuvottelukunnassa työstettiin edellisenä vuonna.

Ensimmäisessä työpajassa keskityttiin järjestötiedon “kartoitusvaiheeseen”. Osallistujat kuvasivat, missä muodossa tieto tällä hetkellä elää: kyselyinä, palautteina, raportteina, tilastoina, arjen havaintoina, hankkeiden raportteina ja verkostojen keskusteluina. Samalla hahmoteltiin, mitä mahdollisuuksia ja rajoitteita eri tietomuotoihin liittyy. Esimerkiksi kokemustiedon kohdalla nousi esiin tarve selkeämmälle määrittelylle ja kevyelle rakenteelle, joka mahdollistaisi myös pienten yhdistysten osallistumisen. Tilasto- ja toimintatiedon osalta huomattiin, että suurin haaste liittyy aikatauluihin: tieto ei ole saatavilla silloin, kun päätöksentekoa tehdään.

Toisessa työpajassa keskustelu siirtyi entistä voimakkaammin rakenteisiin ja vastuisiin. Esille nousivat toistuvasti samat teemat: aikaresurssien puute, koordinaation puute, epätarkka rytmitys ja epäselvyys siitä, kuka vastaa tiedon keruusta, kokoamisesta, analysoinnista ja välittämisestä. Eri tietomuodot – kokemustieto, asiantuntijatieto, tilasto- ja toimintatieto sekä ennakoiva tieto – käytiin läpi yksitellen. Kullekin tunnistettiin omat pullonkaulansa, mutta lopulta ne palautuivat samoihin juuriin: rakenteen, vastuun ja selkeän tiedon kulkureitin puutteeseen.

4.2 Ensimmäinen työpaja – järjestötiedon muodot ja mahdollisuudet

Marraskuun alun työpajassa 5.11.2025 osallistujat loivat yhteistä ymmärrystä siitä, missä ja miten järjestötieto Lapissa tällä hetkellä syntyy. Tavoitteena oli tehdä näkyväksi ne moninaiset tavat, joilla järjestöt keräävät ja hyödyntävät tietoa jo nyt. Järjestötietoa tuotetaan niin kyselyinä, raportteina, arjen havaintoina kuin verkostojen kautta välittyvänä asiantuntijuutena. Keskustelut toivat nopeasti näkyviin sen, että järjestökentällä on käytössään laaja kirjo tiedonmuotoja ja -lähteitä, jotka muodostavat arvokkaan mutta hajanaisen tietopohjan alueen hyvinvoinnista ja ilmiöistä.

Osallistujat kuvasivat, että kokemustietoa kerätään muun muassa jäsenkyselyillä, tapahtumapalautteilla, hyvinvointi- ja asiakaskyselyillä sekä kohtaavilla työpajoilla. Esimerkkeinä mainittiin valtakunnalliset kyselyt, joista voidaan suodattaa Lapin vastaukset, kuten MLL:n Perhepulssi, vapaaehtoiskyselyt ja kunta- ja hyvinvointialuekyselyt. Tilasto- ja toimintatietoa tallentuu puolestaan vakiintuneisiin raportointijärjestelmiin: STEA-raportteihin, hyvinvointialueen ja kuntien raportointiin, liittojen vuosittaiseen toimintatiedusteluun, barometreihin, järjestöjen omiin toiminnanohjausjärjestelmiin sekä vuosikertomuksiin ja toimintakertomuksiin.

Työpaja toi vahvasti esiin myös arjen havaintojen ja hiljaisten signaalien merkityksen. Pienissä ja suurissa yhdistyksissä syntyy päivittäin sellaista ennakoivaa tietoa, joka ei tule näkyviin tilastoissa, mutta kertoo muutoksista, huolista ja uusista ilmiöistä. Näiden havaintojen pohjalta on jo järjestetty työpajoja ja laadittu koonteja päätöksenteon ja kannanottojen tueksi. Lisäksi hankkeet, opinnäytetyöt ja muu tutkimus tuottavat rajattua mutta syvällistä tietoa esimerkiksi yksinäisyydestä, mielen hyvinvoinnista ja ruoka-avun tarpeesta.

Työpaja osoitti, että tiedon liikkuminen ei ole pelkästään kyselyjen ja raporttien varassa. Tietoa kulkee myös viestinnän ja toiminnan koordinoinnin kautta, esimerkiksi kuukausittaisissa Teams-tapaamisissa, säännöllisessä yhteydenpidossa paikallisyhdistyksiin, koulutuksissa, vertaistapaamisissa, henkilöstöpalavereissa ja julkaisuissa. Lisäksi kohderyhmäkohtaiset työkalut, kuten MLL:n Huomaa minut -työkalu tai vertaistuellisten kohtaamisten systemaattinen kirjaaminen, mahdollistavat hyvin kohdennetun, lapsiin ja perheisiin liittyvän tiedon tuottamisen.

Taulukko 2: Moninainen järjestötieto

Kokemustieto	Asiantuntijatieto	Tilasto- ja toimintatieto	Ennakoiva tieto
Miten kerätään? • Työpajat • Ilmiöpajat / kohtaavat työpajat • Kyselyt • Kokemustoimijat • Opinnäytetyöt ja hankkeet • Palautekanavat • Vuosikertomukset	Miten kerätään? • Teemaverkostot • Järjestöjen asiantuntijuus • Perhekeskusverkostot • Kannanotot ja kuulemiset • Yhdistettynä tilasto- ja kokemustietoon	Miten kerätään? • Strukturoidut vuosikyselyt (esim. hyvinvointialueen kautta) • Sähköiset / paperivaihtoehdot • Hyödynnetään olemassa olevia lähteitä • Tulevat valtakunnalliset koonnit	Miten kerätään? • Vapaaehtoisten ja paikallisten rooli (heikot signaalit) • Ilmiö- ja tulevaisuustyöpajat • Jalkautuminen kohderyhmien pariin • Väillinen kokemustieto • Ennakointityökalut (esim. SITRA)
Mitä rakenne edellyttää? • Yhteinen määrittely • Selkeä vastuutaho • Kanava pienille & suurille toimijoille • Kevyt malli • Koontikanava + arvioinnin käytännöt	Mitä rakenne edellyttää? • Asiantuntijuuden tunnistaminen ruohonjuuritasolla • Pääsy mukaan työryhmiin ja rakenteisiin • Pienet toimijat huomioidaan – ei vain suuret järjestöt	Mitä rakenne edellyttää? • Yhteismitallinen keruu (mitä kerätään ja kenelle) • Kevyt tapa toimittaa numerotiedot • Keskitetty koonti	Mitä rakenne edellyttää? • Vapaaehtoisten ja paikallisten rooli • Säännölliset paikat / tilaisuudet signaalien purulle (2–4 krt/v) • Yhteiset menetelmät: signaalilomake, malli, kanava • Koordinoija – kuka kokoaa ja analysoi tiedon? • Nähdään ilmiöt myös mahdollisuuksina, ei vain ongelmina

Työpaja ei ainoastaan listannut tiedonmuotoja, vaan nosti esiin myös niiden hyödyntämisen edellytyksiä. Kokemustiedon kerääminen nähtiin tehokkaana, kun se kytkeytyy työpajoihin, ilmiötyöhön ja suoraan toimintaan, mutta samalla korostui tarve yhteiselle määrittelylle: mitä kokemustieto tarkoittaa, milloin tieto on välitöntä ja milloin välillistä, ja millä kriteereillä sen kattavuutta voidaan arvioida. Osallistujat korostivat, että rakenteen tulee mahdollistaa erilaisten järjestöjen mukanaolo – myös pienten yhdistysten, joilla ei ole samoja resursseja kuin suurilla toimijoilla.

Työpaja nosti esiin myös digitaalisen ratkaisun tarpeen, mutta varauksin. Todettiin, että pelkkä digitaalinen kanava ei riitä, jos sitä ei kytketä olemassa oleviin verkostoihin, yhteyshenkilöihin ja yhteiseen prosessiin. Ilman tätä riski on, että järjestelmä jää tyhjäksi kuoreksi. Siksi painopiste siirtyi teknisen alustan sijaan kysymykseen: kuka kokoaa ja koostaa koko Lapin tiedon, ja kenellä on vastuu sen tekemisestä?

Laadun ja kriittisen arvioinnin näkökulmasta työpaja vahvisti Romakkaniemen selvityksessä esiin noussutta tarvetta tarkastella tietoa kriittisesti ja systemaattisesti. Tämä ei ole vielä kaikille toimijoille tuttua, ja erityisesti vapaaehtoistoimijoiden tukeminen tässä nähtiin kehittämiskohteena. Yhteenvetona voidaan todeta, että 5.11. työpaja teki näkyväksi järjestökentän rikkaan tietopohjan, mutta samalla osoitti, että ilman yhteistä määrittelyä, kevyttä mutta selkeää rakennetta ja koordinoivia tahoja tämä tieto ei muutu täysimittaisesti hyödynnettäväksi järjestötiedoksi.

4.2 Toinen työpaja – rakenteet, vastuut ja malli kohti koordinoitua tiedontuotantoa

Toinen työpaja syvensi ensimmäisen työpajan havaintoja ja siirsi painopisteen entistä vahvemmin rakenteisiin, vastuisiin ja tiedontuotannon johtamiseen. Kun 5.11. työpajassa hahmoteltiin, millaista tietoa järjestöissä jo syntyy, marraskuun loppupuolen työpajassa kysyttiin, miksi tämä tieto ei vielä järjestelmällisesti päädy päätöksentekoon ja miten tilanne voisi muuttua.

Työpajan keskusteluissa toistuivat samat perushaasteet: aikaresurssien niukkuus, koordinaation puuttuminen, toimimaton tai puuttuva vuosikello sekä epäselvyys siitä, kuka vastaa tiedon keruusta, koonnista, analysoinnista ja välittämisestä eteenpäin. Osallistujat kuvasivat, että tällä hetkellä vastuu nähdään ensisijaisesti yksittäisten järjestöjen omana asiana, vaikka samalla tunnustetaan, että tieto ei tuota arvoa, jos sitä ei koota yhteen ja jäsennetä laajempaan käyttöön.

Työpaja teki näkyväksi, että ongelma ei ole tiedon puute, vaan se, että järjestelmä ei kykene käsittelemään sitä koordinoitusti. Tämä näkyi läpi eri tietomuotojen. Kokemustiedon kohdalla todettiin, että tieto kyllä liikkuu toiminnan tasolta ylöspäin, mutta se ei kulje systemaattisesti, eikä sen merkitys ole kaikille selkeä. Asiantuntijatiedon kohdalla nousi esiin tilanne, jossa ”paljon tiedetään, mutta sitä ei saada kirjattua tai välitettyä”. Teemaverkostot ja perhekeskusrakenteet ovat olemassa, mutta viranhaltijat eivät aina tiedä, keneltä kysyä, eivätkä järjestöt, minne ja millä tavalla tietoa olisi tarkoituksenmukaista toimittaa.

Tilasto- ja toimintatiedon kohdalla työpaja vahvisti sen, että nykyinen aikataulu on monin paikoin ristiriitainen. Avustusraportointi ja järjestöjen oma raportointiryhti eivät kohtaa, ja tilastotietoa pyydetään usein siinä vaiheessa, kun sitä ei ole realistisesti saatavilla. Tämä ei kerro haluttomuudesta toimittaa tietoa, vaan epärealistisista aikatauluista ja puuttuvasta vuosikellosta. Toimintatiedon ja vaikuttavuusmittareiden osalta havaittiin, että järjestöillä on jo käytössään validoituja mittareita, kuten WALY ja SROI-laskelmat, sekä erilaisia elämäntilannemittareita. Näissä olisi erittäin arvokasta tietoa järjestöjen työn vaikuttavuudesta, mutta sitä ei vielä oteta järjestelmällisesti käyttöön päätöksenteossa.

Ehkä suurin alihyödynnetty potentiaali tunnistettiin ennakoivassa tiedossa. Järjestöt kohtaavat ihmisiä arjessa ja näkevät ensimmäisinä ilmiöitä, muutoksia, ongelmakohtia ja kehityssuuntia. Työpajassa todettiin, että tätä havaintotietoa on jo hyödynnetty esimerkiksi hyvinvointisuunnitelmatyössä ja työpajoissa, mutta sen keräämistä ja välittämistä ei ole rakennettu osaksi vakiintunutta prosessia. Järjestöjen rooli ennakoivan tiedon tuottajana nähtiin merkittävänä mahdollisuutena, joka tukisi ennaltaehkäisevää työtä, parempaa päätöksentekoa ja resurssien oikea-aikaista kohdentamista.

Työpaja käsitteli myös kysymystä vastuista: kuka lopulta vastaa järjestötiedon keruusta, koonnista ja välittämisestä? Vastauksista muodostui kuva rakenteellisesta tyhjiöstä. Vaikka erilaisia verkostoja, neuvottelukuntia ja teknisiä alustoja on olemassa, kukaan ei omista kokonaisuutta. Tämä johtaa siihen, että tieto jää hajanaiseksi, vertailtavuus heikkenee ja vaikuttavuus häviää matkalla.

Taulukko 3: Tiedontuotannon nykytilan haasteet

Kokemustieto	Asiantuntijatieto	Tilastotieto	Toimintatieto	Ennakoivatieto
- Tieto liikkuu, mutta ei systemaattisesti - Tarve koulutukselle ja merkityksen avaamiselle - Asenne- ja kulttuurikysymys - Selkeät kulkureitit tarvitaan	- Tieto ei löydy reittiään – epäselvä vastaanottaja - Teemaverkostot olemassa, mutta reitti puuttuu - Ratkaisu: selkeä osoite tiedolle ja prosessi	- Aikataulut eivät kohtaa päätöksenteon tarpeita - Avustus- ja raportointiaikataulut ristiriidassa - Tarve realistiselle vuosikellolle	- Laadukkaita mittareita käytössä (WALY, SROI jne.) - Tietoa hyödynnetään vajavaisesti - Mahdollisuus vaikuttavuuden todentamiseen	- Järjestöt näkevät ilmiöt varhain - Potentiaali alihyödynnetty - Tarve keruukanavalle ja järjestelmällisyydelle

Toisessa työpajassa syntyi yhteinen ymmärrys siitä, että järjestötiedon kehittäminen edellyttää kevyttä mutta selkeästi määriteltyä keskuskoordinaatiota, jonka ympärille paikalliset ja kohderyhmäkohtaiset rakenteet voivat rakentua. Esille nousi tarve nimetä 1–2 koordinaativastuullista tahoa, määritellä yhteinen perusrakenne ja luoda tiedolle vuosikello, joka synkronoi tilastotiedon keruun, raportoinnin, hyvinvointisuunnitelman päivitykset ja teematilaisuudet. Lisäksi nähtiin tarpeellisena rakentaa näkyvä palautekanava, jonka kautta järjestöt voivat nähdä, miten heidän tuottamansa tieto vaikuttaa hyvinvointialueen suunnitteluun ja päätöksiin.

Yhteenvedona, työpaja osoitti, että Lapissa on jo paljon tietoa ja myös rakenteellisia elementtejä sen keräämiseen, mutta järjestelmällinen koordinaatio ja läpinäkyvä tiedon kulkureitti puuttuvat. Työpajan tärkein anti oli yhteinen oivallus siitä, että seuraavalla kaudella on keskityttävä ennen kaikkea rakenteiden, vastuiden ja palautemallin rakentamiseen – muuten järjestötiedon täysi potentiaali jää käyttämättä.

5. Syksyn työskentelyn saavutukset

Syksyn työ on tuonut ennen kaikkea yhteistä ymmärrystä. Verkosto on yhdessä sanoittanut sen, että järjestöt tuottavat hyvin monimuotoista tietoa, jonka arvo on huomattava. Samalla on pystytty tunnistamaan ne kohdat, joissa tieto katoaa tai jää hyödyntämättä. Tämä yhteinen ”kartta” on tärkeä tulos, koska sen varaan voidaan nyt rakentaa.

Toinen keskeinen saavutus on rakenteellisten haasteiden avaaminen. Työpajatyöskentely on auttanut koko verkostoa näkemään, että ongelma ei sijaitse yksittäisissä järjestöissä, vaan järjestelmän tasolla: vastuu on pirstaleinen, aikataulut eivät kohtaa, tekniset alustat eivät ole kytkeytyneet toimivaan prosessiin ja palautekanavat ovat heikkoja. Tämän tunnistaminen luo pohjan muutokselle.

Kolmas saavutus liittyy konkreettisten ratkaisujen hahmottamiseen. Syksyn työskentelyn aikana on tunnistettu tarve kehittää malli, jossa järjestötiedolla olisi selkeä kulkureitti: tieto kerättäisiin järjestöiltä ja verkostoista, koottaisiin ja analysoidaisiin koordinoitusti, vietäisiin hyvinvointisuunnitelmiin ja päätöksentekoon sekä palautettaisiin näkyvästi takaisin järjestöille. Tämän rinnalla on noussut esiin

yhteinen ymmärrys siitä, että prosessin kehittäminen edellyttää 1–2 koordinaatiovastuullista tahoa, joilla olisi selkeä mandaatti johtaa ja rakentaa tätä mallia yhdessä verkoston kanssa.

6. Keskeiset sisällölliset tulokset

Sisällöllisesti syksyn työ on tuottanut useita merkittäviä tuloksia. Benchmark-vertailu vahvisti työpajoissa esiin nousseet havainnot: Lapin haasteet ovat pitkälti samoja, joita muilla hyvinvointialueilla on jo onnistuttu ratkaisemaan selkeämmillä rakenteilla, koordinaatiolla ja vuosikelloilla. Erityisesti kokemustiedon systemaattinen keruu ja koontivastuiden selkeys, joissa Lapilla on eniten saavutettavaa. Näin ollen työpajojen tulokset asettuvat hyvin valtakunnalliseen kehityskuvaan ja osoittavat, että ratkaisut ovat Lapillekin realistisia ja skaalattavia.

1. **Järjestötiedon moninaisuus näkyväksi.** Eri tietomuodot on avattu ja jäsennetty. Kokemustiedon osalta on tunnistettu, että kyse ei ole pelkästään teknisistä keruumenetelmistä vaan myös kulttuurista ja asenteesta. Jotta kokemustieto kulkisi systemaattisesti, tarvitaan määritelty prosessi, yhteiset käsitteet ja ymmärrys siitä, miksi sitä kerätään. Asiantuntijatiedon kohdalla on havaittu selkeä katkos kysynnän ja tarjonnan välillä: järjestöissä on paljon asiantuntemusta, mutta viranhaltijoilla ei aina ole selkeää käsitystä, keneltä kysyä tai minne tieto pitäisi toimittaa. Tilasto- ja toimintatiedon kohdalla on käynyt ilmi, että raportointiryhti ja päätöksenteon aikataulut eivät kohtaa, mikä tekee tiedosta vaikeasti hyödynnettävää. Toimintatiedon ja vaikuttavuusmittareiden kohdalla on nähty suuri, osin käyttämätön potentiaali. Ennakoivan tiedon osalta on korostunut järjestöjen asema ”tutkana”, joka havaitsee ilmiöt ja muutokset ennen kuin ne näkyvät tilastoissa.
2. **Vastuiden kirkastaminen.** Vastuita on tarkasteltu läpi eri tietomuotojen. Tällä hetkellä vastuu on käytännössä yksittäisillä järjestöillä ja pitkälti rahoittajien raportointivaatimusten ohjaama. Tämä johtaa siihen, että tieto jää varastoituneeksi, eikä muutu aktiiviseksi johtamisen ja kehittämisen välineeksi.
3. **Vastavuoroinen palaute.** Palautteen vastavuoroinen välittyminen ei ole systemaattista. Vaikka järjestötieto huomioidaan hyvinvointisuunnitelmassa ja verkstorakenteita on olemassa, järjestöille ei useinkaan näy, miten heidän tuottamansa tieto on vaikuttanut. Palautetta saadaan satunnaisesti, ja se kytkeytyy harvoin tietoisesti vuosikelloon. Tämä heikentää motivaatiota ja hämärtää järjestöjen käsitystä oman työnsä vaikuttavuudesta.

7. Suositukset jatkotyöskentelyyn

Suositukset pohjautuvat sekä syksyn työpajoissa tehtyihin havaintoihin että muiden hyvinvointialueiden toimiviin käytäntöihin. Näiden pohjalta muodostuu selkeä kokonaiskuva: järjestötieto on merkittävä voimavara, mutta sen täysi hyödyntäminen edellyttää yhteistä rakennetta, koordinaatiota ja johdonmukaista tapaa koota ja käyttää tietoa.

Ensimmäinen suositus on **vahvistaa jo nimettyjen koordinaatitahojen yhteistyötä ja toimintaedellytyksiä**. Koska koordinaatiovastuu hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä on jo sovittu, seuraava kehittämistarve liittyy tavoitteiden linjaamiseen ja työn etenemisen tukemiseen.

Koordinaatiolta odotetaan yhteisen tiedonkeruun mallin ja vuosikellon rakentamista, yhteisten mittarien edistämistä sekä eri tietomuotojen huomioimista. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että tieto analysoidaan, tulkitaan yhdessä ja että se päättyy päätöksenteon tueksi. Tämä edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua, tavoitteiden selkeyttämistä ja mahdollisesti toiminnan rakenteiden vahvistamista.

Toinen keskeinen suositus on **yhteisen tiedon vuosikellon rakentaminen**. Vuosikelloon koottaisiin tilasto- ja toimintatiedon keruun ajankohdat, avustusraportoinnin deadlinet, hyvinvointisuunnitelman päivitysjaksot sekä teema- ja palautetilaisuudet. Näin varmistettaisiin, että järjestöt eivät joudu tuottamaan samaa tietoa useaan kertaan eri aikatauluissa, ja että päätöksentekoon saadaan oikeaan aikaan ajantasaista materiaalia.

Kolmas suositus koskee alustoja ja kanavia. Sen sijaan että valittaisiin suoraan jokin olemassa oleva ratkaisu, ehdotetaan, että käynnistetään **yhteinen tarkastelu mahdollisista teknisistä ratkaisuista**: onko sellainen olemassa, millaisia ominaisuuksia tarvitaan, ja mistä löytyisi resurssit kehittämiseen ja ylläpitoon. Tekniikka yksin ei ratkaise haastetta, vaan sen rinnalle tarvitaan ihmiset, vastuut, prosessit ja viestintä.

Neljäs suositus liittyy palautteeseen. Järjestöt toivovat, että **hyvinvointialue rakentaa näkyvän ja säännöllisen menetelmän antaa palautetta**. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi vuosittaista "järjestötiedon hyödyntämisen koontia", jossa kuvataan, mitä tietoa järjestöiltä on saatu, mihin sitä on käytetty, millaisiin toimenpiteisiin se on johtanut ja mitä seuraavaksi tavoitellaan. Lisäksi toivotaan, että hyvinvointialue järjestää säännöllisiä teema- ja palautetilaisuuksia, joissa tuloksia esitellään ja keskustellaan yhdessä. Näin järjestöt näkisivät konkreettisesti, että heidän tuottamallaan tiedolla on merkitystä.

Viides suositus koskee **kannustimia ja velvoitteita**. Tiedontuotantoa voidaan tukea liittämällä se esimerkiksi kumppanuusavustusten ehtoihin, hankerahoituksiin ja hyvinvointisuunnitelman rakenteisiin. Tarkoitus ei ole lisätä byrokratiaa, vaan rakentaa järjestelmällinen tapa kerätä tietoa, joka hyödyttää sekä järjestöjä että hyvinvointialuetta.

Syksyn työpajat ovat toimineet tärkeänä yhteisen oppimisen ja suunnan kirkastamisen paikkana. Järjestötiedon kehittämisessä on siirrytty hajanaisesta tilanteesta kohti jaettua tilannekuvaa ja ensimmäisiä yhteisiä ratkaisuja. Seuraava askel on viedä nämä suositukset käytäntöön: nimetä yhteinen koordinaatio, rakentaa vuosikello, arvioida alustaratkaisuja ja ennen kaikkea varmistaa, että tieto kulkee molempiin suuntiin – myös takaisin järjestöille, jotka sitä tuottavat.